

Torsås
kommun

Biblioteksplan

2024—2026

Biblioteksplanen och bibliotekslagen

Biblioteksplanen är ett politiskt beslutat dokument som anger omfattning och inriktning för folk- och skolbiblioteksverksamheten i kommunen. Det är lagstadgat att kommunen ska anta en plan för biblioteksverksamheten och för prioriteringar inom denna. Biblioteksplanen ska fungera som stöd i det dagliga arbetet med verksamheten och som underlag för beslutsfattare.

Biblioteksplanen gäller 2024—2026, med möjlighet att revidera den.

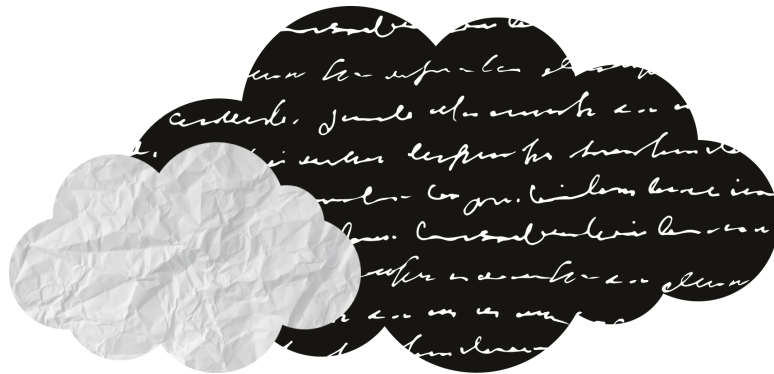
Bibliotekslagen bestämmer att det ska finnas ett folkbibliotek i varje kommun. Det är främst bibliotekslagen som definierar bibliotekens roll, verksamhet och uppdrag och den utgör en gemensam grund för de offentligt finansierade biblioteken. Denna grund är: att bibliotek ska verka för fri åsiktsbildning och bidra till kunskapsförmedling och därmed verka för demokratins utveckling; att bibliotek ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Enligt lagen prioriteras verksamhet som gynnar dessa grupper: barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter samt personer med annat modersmål än svenska.

... när ett av mina barn nyligen frågade mig om jag räknat böckerna i våra bokhyllor och om jag visste hur många som krävs för att det ska bli ett bibliotek. Jag svarade att det inte finns något visst antal, att biblioteket fullgörs av bibliotekarien, den som har till uppgift att vakta och vårda samlingen.

Karolina Ramqvist

Bibliotekets roll

Folkbiblioteket är en förutsättning för och en viktig aktör i ett demokratiskt samhälle. Biblioteket bidrar med sina tjänster till en ökad jämlikhet i samhället, eftersom det ger alla lika möjligheter genom att erbjuda it-tjänster, och stöd i hanteringen. Det är en mötesplats för alla. Det förmedlar kunskap och information, samt inspirerar till kreativitet, reflektion och rekreation. Via biblioteket har användarna gratis tillgång till olika medier.

I en liten kommun är biblioteket ofta en avgörande kulturinstitution som arrangerar eller samarrangerar evenemang och utställningar.

Svensk biblioteksörening har tagit fram *Verktygslåda för bibliotekens beredskapsarbete* (se länksamling sidan 14). Dokumentet slår fast att i händelse av kris eller krig kan biblioteket spela en avgörande roll: som informationsförmedlare, som kulturbärare och som mötesplats. Verktygslådan förankrar beredskapsarbetet i bibliotekslagen.

— Vad betyder biblioteket för dig?

— En aldrig sinande tillgång till litteratur!

(Kommuninvånare)

— Vad betyder biblioteket för dig?

— Ett rum för stillsam självreflektion och där ens nyfikenhet kommer till sin sista vila och kunskap tar vid.

(Kommuninvånare)

Torsås kommun

Torsås kommun har fyra större orter: Gullabo, Torsås, Bergkvara och Söderåkra. Det är en landsbygdskommun där jordbruksnäringen och andra mindre företag sysselsätter många. Kommunen är största arbetsgivaren. Vidare är Torsås en socioekonomiskt utsatt kommun där utbildningsnivån är låg.

Trots att de turbulenta tiderna vi lever i just nu påverkar ekonomin och kräver sparsamhet, måste det långsiktiga arbetet med att tillvarata kommunens utvecklingsmöjligheter fortsätta. Här har biblioteket en viktig roll att spela, vilket kommer att framgå av följande plan.

Vision, mål och värdegrund

Kommunens vision är *Ett gott liv i en livskraftig kommun*. Torsås kommun har antagit ett hållbarhetsprogram som utgår från att denna vision ska nås genom en långsiktig, hållbar utveckling. Bibliotekets roll i detta är självklar och oantastlig.

Torsås kommuns värdegrund, *delaktighet, utveckling, tydlighet och trygghet*, ska genomsyra all kommunal verksamhet och leda medarbetarna i det dagliga arbetet och i mötet med medborgare, användare och samarbetspartners.

Så här tillämpar biblioteket **värdegrunden**:

Delaktighet: Alla användare har möjlighet att lämna förslag och önskemål till biblioteket, både vad gäller bestånd och programverksamhet. Med hjälp av enkäter och i dialog med användarna, undersöker bibliotekspersonalen hur verksamheten upplevs.

Utveckling: Personalen behöver hänga med i den digitala utvecklingen för att kunna vägleda de som utan annan råd vänder sig till biblioteket. Därutöver måste biblioteket ständigt omvärldsbevaka och utvecklas för att jämka sitt uppdrag med nya behov, för att fortsatt betraktas som relevant.

Tydlighet: Bibliotekslagen och biblioteksplanen definierar bibliotekets roll, verksamhet och uppdrag.

Trygghet: Biblioteket är en öppen plats dit alla är välkomna. Ingen får ifrågasätta en annan persons biblioteksbesök. Nolltolerans gäller mot kränkande kommentarer. Atmosfären är öppen och neutral, alla möts av respekt och kan ställa frågor.

Biblioteksverksamhetens nuläge 2023

Biblioteksverksamheten i Torsås kommun tillhör Kultur och fritid-enheten inom Bildningsnämndens ansvarsområde. Enheten är en liten del av förvaltningen, och mycket av bibliotekets fokus riktas mot skolan.

Verksamhetens chef är enhetschef för Kultur och fritid.

Biblioteksutveckling region Kalmar tillhandahåller nätverk, samordning i regionen, omvärldsbevakning, fortbildning och kompetensutveckling.

Många av bibliotekets särskilda satsningar och projekt genomförs tack vare beviljade ansökningar om stöd från Kulturrådet.

Personalen är bibliotekets viktigaste resurs. Man behöver ha god förmåga att svara på frågor, hjälpa eller leta reda på information: om böcker, teknik, kunskapsinhämtning och lokalsamhället. Personalen behöver också ha tid och resurser för att på lång sikt och övergripande arbeta med och fortbilda sig inom läsfrämjande samt medie- och informationskunnighet.

Folkbiblioteket

Rummet och tillgänglighet

Biblioteksrummet inrymmer mer än biblioteksverksamheten: särskilda program eller grupper och föreningar kan få tillgång till lokalerna utanför öppettid. Här finner man även turistinformation och biljettförsäljning till lokala kulturarrangemang.

Biblioteket är större än det fysiska rummet. Genom hemsidan är biblioteket en digital plats och tillgängligt utanför öppettiderna. Där kan användarna söka och reservera i bokbeståndet, låna e-böcker, läsa tidningar och strömma film. Bokdepositioner finns utplacerade på omsorgsboenden, där bibliotekspersonal även gör regelbundna besök. Bokkassar finns för familjer att låna på alla förskolor i kommunen. Bibliotekspersonalen samarbetar med andra verksamheter och deltar i andra sammanhang som är relevanta och givande, med särskilt fokus på verksamheter riktade till barn.

Folkbiblioteket erbjuder tjänster för personer som inte själva kan ta sig till biblioteket via konceptet Boken kommer.

Enligt bibliotekslagen § 4 ska biblioteksverksamheten ”ägnas särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information”. Arbetet med att tillgängliggöra information för grupper med särskilda behov pågår ständigt.

Tillgänglighet ska även prägla mediabeståndet: här finns lättlästa böcker, tillgång till talböcker, storstils-utgåvor och nyhetsmagasinet 8 sidor. Det finns möjlighet att låna talboksspelare på prov.

Mål med utmaning: Torsås biblioteks hemsida behöver förnyas, särskilt ur tillgänglighetsperspektiv. Hemsidan måste vara integrerad med själva bibliotekssystemet, vilket begränsar valet av hemsidleverantör. En ny hemsida kostar mycket, både i pengar och personalresurser, eftersom bygget görs internt.

Mål med utmaning: Verksamheten behöver ständigt sträva efter större tillgänglighet, vad gäller miljö såväl som språkbruk. Det gäller att hitta vägen från ambition till rutin.

Mål med utmaning: Det ligger i bibliotekets uppdrag att förmedla information till alla, inklusive de som inte kan ta sig till biblioteket. Under senare år har Torsås bibliotek tappat många av sina Boken kommer-låntagare, och behöver hitta strategier för att nå nya.

Mål med utmaning: Biblioteket är och ska fortsätta vara en mötesplats som fungerar både för den som vill diskutera dagstidningens nyheter, för den som behöver delta i ett digitalt möte och för den som söker studiero. Ytan i de befintliga lokalerna rymmer inte allt detta.

Mål med utmaning: Ett bibliotek med meröppet ökar tillgänglighet till rummet och beståndet. Utmaningen är att utforma lokalen så att den blir trygg för användarna, och säker för verksamheten.

— Vad betyder biblioteket för dig?

— Jättemycket. Ger en levande bygd. Viktigt för unga & äldre och även alla däremellan.

(Kommuninvånare)

Media

Beståndet av digital och fysisk media ska präglas av aktualitet, bredd och kvalitet. Därutöver styrs inköpen av det användarna efterfrågar. Det är bibliotekspersonalens uppgift att avgöra vad som ska och inte ska finnas i bibliotekets bestånd.

Gallring är ett viktigt och regelbundet återkommande inslag i biblioteksarbetet. Det måste råda en balans mellan att förvalta och förnya mediebeståndet.

Enligt bibliotekslagen § 5 ska folkbibliotek "ägnas särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken, andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, lättläst svenska." Biblioteket förstärker befintligt bestånd med inlånade depositioner från Internationella biblioteket. Biblioteket arbetar för ökad kännedom om de digitala bibliotek som finns tillgängliga: Bläddra, som samlar texter på de nationella minoritetsspråken, och Världens bibliotek, med e-böcker på olika främmande språk.

Ansvar att skydda och främja minoritetsspråken är ett delat myndighetsansvar, och efter en skärpning säger minoritetslagen att alla kommuner ska upprätta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

Torsås bibliotek är relativt litet, och därmed beroende av att låna in litteratur från andra bibliotek via så kallade fjärrlån. Det finns ett fungerande samarbete inom regionen och med Kronoberg och Blekinge som grundar sig i tanken om ett gemensamt bestånd. Var du än bor i landet ska du kunna ägna dig åt eftergymnasiala studier, och på detta område underlättar biblioteket för kommunens invånare genom att ordna läromedel via fjärrlån. Fjärrlånen är kostnadsfria för användaren. Biblioteksutveckling region Kalmar tar en del av kostanden, ändå innebär fjärrlånen en stor utgift för Torsås bibliotek.

Mål med utmaning: För att fortsätta att vara relevanta för användarna är det viktigt att biblioteket gör inköp på efterfrågan. Samtidigt ska utbudet av medier präglas av allsidighet och kvalitet. Att upprätthålla balansen är en ständig utmaning, ur både budget- och hyllmeteraspekt.

Mål med utmaning: I Torsås kommun behöver fler genomföra sina gymnasiestudier och den eftergymnasiala utbildningsnivån höjas. Det råder hårdnande konkurrens om den framtida kompetensförsörjningen, och kommunen behöver ta hand om potentialen hos de egna invånarna. Biblioteket vill i enlighet med detta fortsätta med sin kostnadsfria service att fjärrlåna in läromedel, men utan att kostnaden ska äta ur andra budgetposter.

Litteratur och läsning

Läsfrämjande arbete vill stimulera i olika riktningar: läslust, läsförståelse och språkutveckling. För individen är alla tre bitar avgörande, för livskvalitet, den egna utvecklingen och för deltagandet i samhället. Berättelser stimulerar bland annat fantasin, och ger människor perspektiv på sin tillvaro. Språket är ett avgörande redskap för att förstå omvärlden och uttrycka sig, och därmed påverka sin livssituation.

Biblioteket arbetar läsfrämjande på många fronter: genom digitalt och fysiskt bokbestånd, genom att serva och driva bokcirklar, exponera människor för böcker på olika platser, ge boktips i olika former samt erbjuda läsutmaningar. För att främja barns och ungdomars läsning inom skolan och på fritiden finns en särskild läsfrämjandeplan, se bilaga 1.

Mål med utmaning: Skönlitteratur och facklitteratur utgör en underbar skatt. Biblioteket behöver ständigt söka nya metoder så att fler upptäcker eller återupptäcker detta.

Bildnings- och programverksamhet

Biblioteket vill väcka tankar, ge nya upplevelser och infallsvinklar. Bildningsverksamhet – som tar formen av föreläsningar och utställningar – sker ofta i samverkan med föreningar och studieförbund.

Programverksamheten är ett verktyg för biblioteket att nå de mål som styrdokumentet sätter upp, och ett verktyg att nå användarna.

Programverksamheten eftersträvar lokal förankring, både hos publiken och vad gäller samarbetspartners.

Biblioteket har en lokalsamling med böcker och trycksaker med koppling till bygden. Samlingen är en viktig kunskapskälla för invånare och besökare, och en unik tillgång.

Regelbunden släktforskarhjälp erbjuds genom ett samarbete med Kalmar län genealogiska förening. Biblioteket tillhandahåller olika databaser för släktforskning.

Mål med utmaning: För att kunna ordna relevanta och välbesökta evenemang behöver vi få reda på vad olika målgrupper vill uppleva, och hur vi når ut till alla i vårt närområde. Trots all kontakt med biblioteksanvändarna är detta svåra uppgifter.

Demokratisk roll

Öppenhet

Biblioteket ska värna om yttrandefrihet och tolerans och stå oberoende politiskt och religiöst. Biblioteket ska hålla ett brett bestånd, bland annat tidskrifter och tidningar med olika innehåll, för att medborgarna ska ha möjlighet att bilda en egen uppfattning. Tjänsten Pressreader erbjuder tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska. Lokalerna används av föreningar till möten, och har även fungerat som vallokal för förtidsröstning.

Inkludering

Biblioteket ska stödja individen i it-användning och medie- och informationskunnighet (MIK). Särskilt fokus riktas mot att minska det digitala utanförskapet. Biblioteket erbjuder möjligheter att lära sig mer om it och att få prova att använda digitala verktyg under vägledning. Särskild vikt har hittills lagts vid att vägleda och uppmuntra seniorer.

Biblioteket har ett öppet wifi, vilket är viktigt för de medborgare, både kommuninvånare och turister, som saknar egen internettillgång. Biblioteket har även publika datorer, skrivare, scanner och kopiator.

Mål med utmaning: Den it-hjälp som just nu erbjuds på biblioteket bekostas av medel från Kulebo-stiftelsen och från Kulturrådet. Hjälpen är behövd och uppskattad. Att upprätthålla it-hjälp inom budget kommer att bli en utmaning eftersom målgruppen inte är en prioriterad grupp.

Mål med utmaning: Inkludering handlar inte bara om att överbrygga den digitala klyftan. Fler behöver se biblioteket som sitt, fler behöver få kännedom om bibliotekets kompetens, resurser och ansvar. Ett ständigt samarbete med andra enheter skulle underlätta den utmaning detta mål innebär.

Barn och unga

Enligt § 8 i bibliotekslagen ska folkbiblioteken ”ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning”. Barnkonventionen är sedan 2020 en del av svensk lagstiftning. Enligt konventionen ska alla åtgärder som rör barn ha barnets bästa i främsta rummet. Biblioteket ska ha ett barnperspektiv och vara öppet för nya arbetssätt.

Alla barn och unga i Torsås kommun ska ha lika tillgång till böcker och annan media. Biblioteket ska ha en nyckelroll i detta arbete och uppmuntra barns och ungas lust till läsning, tillgång till information, inspiration och rekreation utan kostnad.

Barnavdelningens bokbestånd rymmer bilderböcker för olika åldrar, läseböcker som passar både för egen läsning och för högläsning tillsammans med vuxen. Här finns en sektion med böcker på andra språk än svenska. I Äppelhyllan finns media anpassad för barn med olika funktionsvariationer, som taktila böcker, böcker med teckenstöd, teckenspråk med mera. Inom barnavdelningen hittas också Föräldrahyllan, med facklitteratur som ger de vuxna stöd i allt från praktiska göromål till uppföstran.

Ansvarig för åldersgruppen 0–18 år är barn- och ungdomsbibliotekarien. Barn- och ungdomsbibliotekarien fungerar också till viss del som skolbibliotekarie.

Språket

Alla barn och unga ska ha lika möjligheter till språkutveckling. Barns möte med språk och läsning ska vara glädjefullt och ske tidigt. För att en individ ska bli en duglig läsare – till exempel för att kunna tillgodogöra sig texter i andra skolämnen, för att kunna ta del i samhället och för att få tillgång till den rika litteraturen – krävs en timmes läsning om dagen till dess att du är 14 år gammal. Detta är svårt att åstadkomma på egen hand för barnet, skolan, familjen eller biblioteket. Det krävs gemensamma tag. Därför är det mycket viktigt att även inspirera barnens vuxna omgivning. Arbetet med detta börjar redan i bebisåldern.

Rummet och fritiden

Biblioteket ska erbjuda barn och unga en trivsamt och trygg miljö.

Bibliotekets kulturaktiviteter för barn och unga ska genom olika uttrycksformer stimulera till kreativitet och fantasi, och vara förankrade i vad barn gillar och önskar. Lovprogrammen ska erbjuda aktiviteter för olika åldrar och intressen.

Ungdomsavdelningen ligger skild från barnavdelning och i stället inkapslad i vuxenavdelningen. Med hjälp av Stärkta bibliotek-pengar från Kulturrådet har båda dessa avdelningar fått en del nya möbler och avskärmande draperier.

Mål med utmaning: Det är viktigt att rikta insatser mot ungdom i högstadies- och gymnasieåldern. Detta arbete måste börja i att identifiera olika målgrupper inom åldersgruppen, för att sedan kartlägga behov och önskemål som biblioteket kan möta och uppfylla.

Mål med utmaning: Biblioteket behöver hitta nya sätt att inspirera till mer fritidsläsning för unga. Utmaningen är att nå igenom allt som konkurrerar om barns och ungas uppmärksamhet, och att hitta allierade i detta läsfrämjande arbete.

Mål med utmaning: Skola och folkbibliotek tillhör samma förvaltning, men har olika uppdrag. Att vara tydlig, ha ömsesidig förståelse och samsyn är inte alltid lätt men viktigt.

Skolbibliotek

Enligt skollagen ska eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek.

På Torskolan ligger skolbiblioteket centralt placerat och används där av eleverna i årskurs 4—9. Här arbetar en bibliotekarie med huvuduppdrag mot skolan och det pedagogiska arbetet. I Torsås servas de yngre barnen av folkbiblioteket. I Söderåkra och Bergkvara finns bemannade skolbibliotek med begränsat öppethållande. Gullabo skola har ett växande bokbestånd, och skolan får bokdepositioner och har regelbunden kontakt med skolbibliotekarien.

Skolbiblioteken är en resurs för pedagogernas undervisning, och därmed för elevernas lärande. I nuläget har läsandet minskat och läsförståelsen gått ner, på ett nationellt plan. Skolbiblioteket som läsfrämjare är avgörande. En särskild plan har tagits fram med tydligt formulerade aktiviteter för alla årskurser, se bilaga 1.

Korrespondensgymnasiet har en skolbibliotekarie som vägleder eleverna digitalt. Eleverna har tillgång till ett digitalt skolbibliotek. Biblioteksplanen för korrespondensgymnasiet finns att läsa i bilaga 2.

Mål med utmaning: Att skapa en läskultur på skolan, där läsning blir en naturlig del av alla ämnen och fler intresserar sig för litteratur, skulle gynna eleverna på flera olika sätt. Ett sådant mål kan bara nås om skolbiblioteket, pedagoger och övrig personal samverkar.

Mål med utmaning: Skolbiblioteket finns på plats som en resurs, men bör bli en mer självklar del av den pedagogiska verksamheten för att stärka elevernas språk- och läsutveckling samt medie- och informationskunnighet. Det är lika viktigt att resursen efterfrågas som att den erbjuds.

Uppföljning

Biblioteksplanen bör revideras var tredje år.

Länkar

Bibliotekslagen:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801/

FN:s barnkonvention:

<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

Regional kulturplan:

<https://utveckling.regionkalmar.se/utvecklingsomraden/kultur/kulturplan-for-kalmar-lan/#>

Regional biblioteksplan:

<https://utveckling.regionkalmar.se/globalassets/utvecklingsomraden/biblioteksutveckling/regional-biblioteksplan-.pdf>

Nationell biblioteksstrategi:

<https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksutveckling/nationell-biblioteksstrategi.html>

Verktygslåda för bibliotekens beredskapsarbete:

<https://www.biblioteksforeningen.se/rapporter/verktygslada-for-bibliotekens-beredskapsarbete/>

Bilagor:

Bilaga 1: Läsfrämjandeplan

Bilaga 2: Korrespondensgymnasiets biblioteksplan

“When in doubt, go to the library.”

J K Rowling,
*Harry Potter and the
Chamber of Secrets*

Applerumsgatan 2, 385 22 Torsås
biblioteket@torsas.se, 010-35 333 70
Hemsida: bibliotek.torsas.se

Producerad av Torsås folkbibliotek under hösten 2023.

Foto & illustrationer: Ladislav Kosa

Kommuninvånarnas citat är hämtade från en anonym enkät som biblioteket delade ut vår och sommar 2023

Karolina Ramqvists citat är hämtat från texten "Mormor var alltid tillgänglig", publicerad i DN:s nätupplaga 2023-11-18, texten hämtades 2023-11-20

Torsås
kommun

